



Mig segle de la novel·la 'catalana' de Capote

Ara fa mig segle, l'escriptor nord-americà Truman Capote publicava la que és segurament la seua obra mestra, 'A sang freda', un llibre de 'no-ficció' escrit en gran part entre Palamós i Platja d'Aro. L'edició catalana també farà 50 anys al setembre.

Reportatge de Xavier Aliaga

“**F**ins a un matí de mitjan novembre de l'any 1959, ben pocs americans –i també ben pocs veïns del mateix estat de Kansas– havien sentit parlar de Holcomb. Com les aigües del riu, com els conductors de la carretera i com els trens grocs del Santa Fe corrent pels rectes rails, mai no s'havia deturat al poble cap tragèdia excepcional. Els dos-cents setanta habitants de Holcomb estaven contents que les coses anessin així, satisfets de viure immersos en una vida ordinària: treballar, caçar, veure la televisió, esperar els actes escolars, assistir al cor de l'església i a les reunions del Club 4 Hacs. Però llavors, a les primeres

hores d'aquell matí de novembre –un diumenge, uns sons estranys esclataren violentament en la normal successió dels sorolls nocturns (...). D'aquesta manera, seguint la traducció catalana d'Avel·lí Artís-Gener [vegeu requadre de la pàgina 68], entra en matèria, al final del primer capítol, la novel·la *A sang freda*, la que és segurament l'obra mestra de l'escriptor Truman Capote (Nova Orleans, 1924 - Los Angeles, 1984). Un dels llibres més importants del segle XX, pedra angular de la *no-ficció*, una tendència que seguiren amb èxit autors del *New Journalism* dels seixanta i els setanta, com ara Tom Wolfe, Norman Mailer, Hunter S. Thompson o Gay Talese.

Una obra, a més de tot això, escrita en gran part durant les llargues estades de l'escriptor a Catalunya a principi de la dècada del 1960, en diverses residències de Palamós i Platja d'Aro, la paradisiàca costa gironina anterior a l'esclat turístic i urbanístic. Connexió catalana que començà a ser coneguda fa una dècada, aproximadament, arran de l'estrena d'un parell de pel·lícules sobre la vida de Truman Capote (nascut Truman Streckfus Persons) i, més tard, d'alguns llibres i reportatges que arreplegaven aquesta història.

Literatura pastada sobre fets reals

Una nit de l'any 1959, una petita i molt convencional població de Kansas, Holcomb, a l'Oest Mitjà, fou sacsejada per un crim horrible. El respectable i respectat matrimoni Clutter, Herbert i Bonnie, i dos dels seus fills adolescents, el fornit Kenyon i la popular Nancy, van ser assassinats. Es tracta d'una acomodada família de grangers, però a la casa no hi havia diners. El quàdruple crim no té unes motivacions gens clares. I sobta la seva brutalitat: els quatre membres de la família havien estat lligats i se'ls havia donat mort a boca de canó.

Els assassinats sumeixen el petit i previsible món del comtat de Finney en un estat de commoció i depressió. I sacsegen amb força la resta dels Estats Units. Truman Capote, que a l'esclat d'aquest esgarriós succés ja és un autor molt reputat (l'any anterior s'havia publicat l'esplèndida *Breakfast at Tiffany's*), llegeix la notícia en *The New York Times*. I es desplaça a Holcomb per investigar.

Els gustos cars i refinats de Capote, el seu amanerament i intel·lectualisme, la seua homosexualitat reconeguda, la pertinença a un món que està a les antípodes de la vida senzilla i prenyada de temor de Déu de l'Oest Mitjà, el de les classes burgeses i cultivades de Nova York, auguren un encaix difícil. L'escriptor, malgrat tot, se'n surt. Va entrevistar molts veïns del poble i es vaguanyar la confiança dels agents que investiguen el cas, sobretot de l'investigador en cap, Alvin Dewey Jr., amb qui fa amistat. I que li dóna totes les facilitats per accedir a les proves i els documents referits al cas.

A *sang freda*, amb tot, no seria el que és sense la participació dels autors materials del crim, Richard Eugene (Dick) Hickock i Perry Edward Smith, dos delinqüents de curta volada i tèrbola psicologia, sobretot el primer, amb qui es pot entrevistar llargament a la presó, al corredor de la mort, mentre esperen el moment de la seua execució. Acabada la molt detallada tasca documental, per a la qual troba el suport de la seua amiga i escriptora Harper Lee, Capote intueix que té un llibre important entre les mans. La que podria ser la seua obra mestra. La novel·la que el pot encimbellar definitivament. Però la intensa vida social de Nova York, les visites i els compromisos, no són el millor entorn per escriure una obra tan complexa. Decideix evadir-



se, cercar un entorn més tranquil. Un ambient de treball més propici.

Capote a la Costa Brava

Com acabà un cèlebre escriptor nord-americà en un indret tan aïllat en la dècada de 1960 com la Costa Brava? El periodista i escriptor Màrius Carol reconstruí la història per a *L'home dels pijames de seda* (Edicions 62, 2011), una "crònica novel·lada", segons les seues paraules (amb llicències com ara la de provocar una trobada que mai no es produí entre l'escriptor i Josep Pla) que recrea literàriament el pas de Capote per terres catalanes. Tres estades estiuenques repartides entre els anys 1960, 1961 i 1962, sembla que induït per Robert Ruark, un periodista que escrivia per a *The Washington Post* i feia novel·les sobre caceres a Àfrica. La descoberta també es podria atribuir al músic Artie Shaw, un virtuós del clarinet que va estar casat amb estrelles com Lana Turner o Ava Gardner. Als anys 50, de fet, algunes estrelles de Hollywood havien descobert la zona gràcies a alguns rodatges com ara *Pandora i l'holandès errant* (1951). L'actriu anglesa Madeleine Carroll, que formava part del cercle d'amistats i coneixences de Capote, feia temps que havia localitzat les seues vacances a la Costa Brava. Així doncs, l'opció catalana no era gens estranya.

Fet i fet, l'escriptor arriba a la costa gironina, aleshores paradisiàca, amb la seua parella, Jack Dunphy, tres mascotes i al voltant de 4.000 folis amb apunts procedents del seu treball de camp a Holcomb i el corredor de la mort. El primer any, després d'una breu estada a l'Hotel Trias, la parella viu en una casa de la platja de la Catifa, a Palamós. Més tard s'instal·larà en una casa del Comtat Sant Jordi, a prop de Platja d'Aro. En un dels retorns a Catalunya -Capote provà de passar l'estiu del 1962 a Còrsega, però per diverses circumstàncies el canvi no li va provar- viu de nou a la Catifa i, finalment, en una finca amb bosc de la cala Senià, adquirida més tard per Carles Ferrer Salat.

L'AMANT DE LA VIDA I DE LA COSTA BRAVA. En la fotografia en blanc i negre, la platja Catifa, al terme de Palamós, als anys 60, un dels refugis catalans de l'escriptor Truman Capote en què va escriure *A sang freda*.

→



→ Les estades a la Costa Brava Capote les va aprofitar per escriure *A sang freda*, al lit, vestit amb pijames de seda (per això el títol de la novel·la de Carol) i armat amb un llapis de punta fina. Però féu més coses. Per a un reportatge de *Revista de Girona*, de l'any 2006, la periodista Natàlia Iglesias entrevistà Josep Colomer, propietari de l'Hotel Trias. "Era un home molt sensible, molt fredolíc i enamorat absolutament de la Costa Brava. S'interessava molt per les coses d'aquí, era un entusiasta de les sardanes, li agradava anar al mercat del peix, anar a comprar al Mercat Major i a buscar els diaris estrangers cada matí. Precisament fullejant el diari a la llibreria de la Pepita es va assabentar de la mort de la seva amiga Marilyn Monroe", recordava Colomer. La seva esposa, Anna Maria Kammüller, recordava per la seua banda les entrades "teatral i espontànies" de Capote a la recepció de l'hotel. O el dia que es va presentar content amb la troballa d'un petit cistell de vímet. L'escriptor acabà sent un gran aficionat al suquet de peix, que acompanyava de *ginger ale* o ginebra amb gel, les seues begudes predilectes.

En la correspondència amb els amics, el mateix escriptor descrivia Palamós com "un poblet de

ZERO RASTRE CATALÀ

EN EL CINEMA. La vida de Truman Capote donà lloc a dues produccions gairebé simultànies, però cap d'elles reflectí la relació amb la Costa Brava. En la imatge, el malguanyat Phillip Seymour Hoffman en el paper de l'escriptor.

pescadors amb l'aigua tan clara i blava com l'ull d'una sirena". I parlava de la vida en terres catalanes en els següents termes: "M'aixeco molt d'hora, cap allà a les cinc de la matinada, que és quan els pescadors comencen a feinejar i em desperten amb tant de soroll. Però és bo per a la meua feina!". Capote, en aquell sentit, dedicà moltes hores a reorganitzar la informació que havia arreplegat. I, segons el seu biògraf Gerald Clarke, és a Palamós on pren consciència de la dimensió del projecte, que va molt més enllà de la crònica d'un crim: la mort de gent bona i honesta a mans de forces que no poden controlar. Una mena de tragèdia grega reactualitzada.

Quan acabaran les darreres vacances catalanes de Capote, el 1963, la novel·la estarà gairebé enllestida. Però no la pot concloure perquè falta l'acte final de la tragèdia, l'execució dels dos assassins. L'escriptor havia empatitzat amb un d'ells, Perry, un personatge dèbil, de família desestructurada, turmentat per la dimensió del seu crim, la qual cosa es reflecteix de manera emfàtica en el llibre. Capote no podia arrodonir *A sang freda* sense saber el destí d'uns assassins que, finalment, seran penjats del coll el 14 d'abril del 1965. L'any següent apareixerà la novel·la, un prodigi de minuciositat, de gust pel detall. D'una escriptura primmirada, lírica i de volada quan escau, més continguda en altres moments. Una peça d'orfebreria que transcendeix el reportatge periodístic allargassat. I que, com calia esperar, conté no poques llicències: segons investigacions recents, basades en els arxius del Kansas Bureau of Investigation (KBI), Capote podria haver ocultat errades en la investigació d'Alvin Dewey a canvi d'haver-hi tingut accés.

Si és certa, potser aquesta transacció detrau una mica de valor documental a la novel·la, però no el seu vigor narratiu i la petjada inesborrable en la cultura nord-americana. En contraposició, la gestació catalana de la novel·la gairebé havia passat desapercebuda durant anys. Un peu de pàgina biogràfic. Fins i tot a Catalunya: a Palamós, el pas del genial escriptor sols era recordat per un grapat de persones. Capote i la seua parella podien cridar l'atenció, però no eren estrelles de Hollywood.

Curiosament, la dècada passada la meca del cinema produí dues pel·lícules manífiques dedicades a l'escriptor, *Capote* (2005), de Bennett Miller, amb un inconmensurable (i oscaritzat) Phillip Seymour Hoffman com a protagonista, i *Infamous* (2006), dirigida per Douglas McGrath amb un Toby Jones molt sòlid també en la seua recreació de l'autor d'*A sang freda*. La presència de la Costa Brava era testimonial en la primera i inexistent en la segona. No obstant això, aquelles pel·lícules, gens generoses amb el procés de gestació mediterrani, serviren de detonant per recuperar, almenys a casa nostra, la història de la connexió catalana amb un dels grans clàssics del segle XX. ●

LA RÀPIDA SANG FREDA CATALANA

L'any 2006, Josep Colomer, l'hostaler que acollí Capote, contava que hagué d'anar a França per aconseguir un exemplar de la novel·la. Potser no va esperar o no va buscar bé, perquè molt aviat, al mes de setembre del 1966, ja n'hi havia edició en català de l'editorial Aymà en la coneguda Col·lecció Zenit. El llibre encara existeix: EL TEMPS n'ha pogut localitzar un exemplar a la Llibreria Carlos, de Badalona. El responsable de la traducció fou Avel·lí Artís-Gener (Tísner), l'inoblidable escriptor i traductor de l'ull tapat amb un pegat de pirata. El també cunyat de Pere Calders acabava de tornar a Catalunya, l'any 1965, després d'un exili a Mèxic d'un quart de segle. L'any 1983, Aymà s'integra en Edicions Proa, editorial que reedità la novel·la el 1986, amb la mateixa traducció d'Artís-Gener, una popular edició de tapa dura de pell dins de la col·lecció "A tot vent". Posteriorment, n'hi ha hagut diverses reimpressions en diversos formats. Potser l'aniversari esfèric revifarà aquest extraordinari llibre.

